

Výskum, využívanie a ochrana jaskýň

Zborník referátov
z 2. vedeckej konferencie
Knižné centrum, Žilina 2000, 216 strán

Pri príležitosti 30. výročia založenia Správy slovenských jaskýň a 70. výročia objavenia jaskyne Driny sa uskutočnila 2. vedecká konferencia Výskum, využívanie a ochrana jaskýň (Demänovská Dolina, 16. – 19. novembra 1999).

Zborník referátov je rozčlenený do siedmich tematických blokov. V jeho úvode editor RNDr. P. Bella stručne charakterizuje program vedeckej konferencie. Nasleduje menný zoznam účastníkov podľa jednotlivých štátov s ich adresami.

Prvý najrozsiahlší tematický blok *Geológia a geomorfológia* sa začína referátom P. Prunera, P. Bosáka, J. Kadleca, D. Venhodovej a P. Bellu, ktorý prezentuje výsledky paleomagnetického výskumu sedimentárnych výplní vybraných jaskýň na Slovensku s cieľom časového zaradenia speleogenetických procesov a etapovitosti vývoja Demänovského jaskynného systému, Belianskej jaskyne, Domice a Ochtinskej aragonitovej jaskyne. H. Hercman, P. Bella, J. Glazek, M. Gradziński a T. Nowicki prezentujú výsledky rádioizotopového datovania sintrov z Demänovskej jaskyne slobody, ktoré prispievajú k spresneniu geochronológie vývoja spodných častí Demänovskej jaskyne slobody, resp. vývojových úrovní Demänovského jaskynného systému.

V. Črtek opisuje staropleistocénne sutiny v Slovenskom krase a ich význam pre tvorbu krasového reliéfu. Základnými morfológickými a genetickými znakmi Jasovskej jaskyne sa zaoberá P. Bella. Z. Hochmuth polemizuje o vzťahu Moldavskej jaskyne ku geomorfologickému vývoju doliny Bodvy. L. Novotný a J. Tulis podrobne charakterizujú litologické a štruktúrno-tektonické pomery sprístupnenej časti Dobšinskej ľadovej jaskyne, pričom v závere uvádzajú návrh bansko-technických opatrení na stabilizáciu tektonicky porušených častí homínového nadožitia. M. Zacharov opisuje geologické a geomorfologické pomery jaskyne Gajdova štôlna na Jasovskej planine. P. Bella predstavuje názory a poukazuje na problémy genézy Hamaneckej jaskyne, pričom charakterizuje jej základné morfológické a genetické znaky. Referát M. Marušina sa zaoberá geologickými pomermi a opisom najvýznamnejších jaskýň na západnom svahu Slemá v Jánskej doline v Nízkych Tatrách.

Radarové profily v Stalagmitovej jaskyni v Poľsku analyzuje A. Szykiewicz. Podobnú problematiku prezentujú L. Novotný a J. Tulis, ktorí hodnotia geora-

darový prieskum medzi Stratenskou, Vojenskou a Sintrovou jaskyňou v Slovenskom raji. Problematikou predgosauského krasu, jeho morfológickými formami v dnešnom reliéfe Západných Karpát sa zaoberá J. Činčura. R. Lehotský opisuje neogénne abrázne jaskyne Devínskych Karpát.

Druhý tematický blok *Hydroológia a hydrochémia* sa začína referátom M. Peška, ktorý charakterizuje fyzikálno-chemické vlastnosti presakujúcich atmosférických vôd v Dobšinskej ľadovej jaskyni. Nasleduje referát M. Sluku o interpretácii stopovacích skúšok v povodí Demänovky z hľadiska speleologického prieskumu. P. Holúbek podáva nové poznatky z výskumu podzemného hydrologického systému v Jánskej doline v Nízkych Tatrách.

V treťom tematickom bloku *Biospeleológia* V. Košel uvádza speleozoologickú bibliografiu Slovenska v rokoch 1971–1999. B. Lehotská a R. Lehotský sumarizujú poznatky o chiropterofaune jaskyne Driny. Výskyt chiropterofauny v Demänovskej ľadovej jaskyni hodnotí F. Bernadovič.

Vo štvrtom tematickom bloku *Využívanie a ochrana krasu a jaskýň* sa J. Jakál zaoberá problematikou zataženia krasovej krajiny antropickými aktivitami. L. Tometza informuje o migrácii ropného znečistenia v podmienkach hydrogeologickej štruktúry Veľkej skaly v Slovenskom krase. H. Zyzarňská a H. Zyzarňský opisujú jaskyne v okolí Wojcieszowa v Kaczawských horách v Sudetoch (Dolné Sliezsko), ktoré sú ohrozené ťažbou mramorov.

V piatom tematickom bloku *Monitoring, ochrana a prevádzka sprístupnených jaskýň* N. Kartalis a K. Mais predstavujú novospripravenú jaskyňu Alistrati v severovýchodnom Grécku a problémy jej prevádzky a ochrany. Výsledky speleoklimatického monitoringu v jaskyni Driny prezentuje J. Zelinka. S touto problematikou súvisí aj referát M. Bobra, J. Hančuláka a J. Zelinku charakterizujúci mikroklimu a vybrané faktory prostredia jaskyne Driny. Na starostlivosť o podzemie a infraštruktúru Dobšinskej ľadovej jaskyne poukazuje J. Hlaváč. Problematikou prevádzky jaskyne Driny sa zaoberá P. Zvonár.

V šiestom tematickom bloku *História* sú dva referáty M. Lalkoviča k histórii jaskyne Driny a poslaniu Správy slovenských jaskýň v rokoch 1950–1951.

Posledný tematický blok *Dokumentácia a informatika* zahŕňa dva referáty. D. Vrbjar a L. Gaál predstavujú program D_SPELEO na tvorbu novej databázy ochrany jaskýň na Slovensku. J. Thuróczy rekapituluje postupnosť zameriavania Jasovskej jaskyne a poukazuje na ďalšie možnosti a perspektívy speleologického prieskumu.

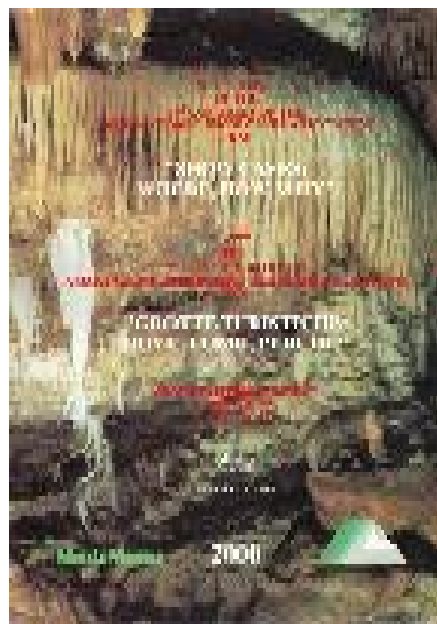
V závere takmer každého z 31 uverejnených referátov je súhrn v anglickom jazyku. Zborník, ktorý vyšiel v náklade 400 ks, prezentuje široké spektrum nových poznatkov z výskumu, dokumentácie a ochrany krasu a jaskýň, najmä z územia Slovenska. Patrí medzi významné tituly slovenskej speleologickej literatúry posledných rokov.

Matúš Peško

Proceedings of the 3rd Congress of the International Show Caves Association „Show Caves: Where, How, Why“

Monte Meana – I. S. C. A., Cagliari 2000,
203 strán

Dva roky po 3. kongrese Medzinárodnej asociácie sprístupnených jaskýň (I. S. C. A.), ktorý sa konal v októbri 1998 v Santadi na Sardínii, vyšiel zborník zahrnujúci organizačné správy a odborné referáty. Zborník zostavil organizačné správy a odborné referáty. Zborník zostavil Arrigo A. Cigna, známy taliansky odborník zaoberajúci sa výskumom krasu a jaskýň. Jeho vydanie zabezpečil A. Sulas, viceprezident I. S. C. A. a správca jaskyne Grotte di Is Zuddas. V odborných kruhoch zborník prezentovali na medzinárodnom sympóziu Ochrana a reštaurovanie sprístupnených jaskýň v Číne (Tonglu, 20. – 24. októbra 2000).

Úvodnú časť zborníka tvoria organizačné správy – program kongresu, záznamy z dvoch častí zasadnutia generálneho zhromaždenia (správy G. Ōdina, prezidenta I. S. C. A., a R. Marinelli, generálnej sekretárky, o činnosti asociácie v období od 2. kongresu; finančné správy za roky 1996, 1997 a 1998; správa o výsledku volieb, schválení výšky členských poplatkov, diskusií o budúcich aktivitách asociácie a pod.) a záznam z diskusie počas okrúhleho stola venovaného problematike marketingu a manažmentu sprístupnených jaskýň. Zariadená je aj správa z návštevy a rokovania J. Cabezasa, nového prezidenta I. S. C. A., v sídle sekretariátu asociácie pri jaskyni Frassasi (Genga, Taliansko) vo februári 1999. Táto časť zborníka je publikovaná v anglickom i talianskom jazyku.

Nasleduje 20 referátov, ktoré sa zaoberajú vzťahom medzi speleológiou a sprístupnenými jaskyňami (G. Badino), jaskyňami využívanými na „divoký“ turizmus v Maďarsku (K. Bolner-Takacs), prírodnými a historickými hodnotami, prevádzkou, ochranou a využívaním sprístupnených jaskýň na Slovensku (P. Bella), problematikou prevádzky sprístupnených jaskýň v Českej republike (D. Milka), geologickými a biologickými aspektmi sprístupnených jaskýň na Sardínii (J. De Waele, G. Grafitti), hydrogeológiou krasového systému Sulcis-Iglesiente na Sardínii (F. Cherchi, G. P. Carta, F. Manca, L. Vargiu), výsledkami merania teploty vzduchu v jaskyni Grotte di Is Zuddas (A. A. Cigna, A. Sulas), projektom monitorovania sprístupnených jaskýň na Sardínii na príklade jaskyne Grotte di Is Zuddas (J. De Waele, F. Di Gregorio, G. Piras), archeológiu oblasti Santadi (R. Forresu), históriou, prírodou a legendami o jaskyni Grotta di Su Mannau a doliny Antas na Sardínii (U. Sanna, C. Pusceddu), predbežnými výsledkami výskumu tvorby a zvetrávania sintrovej výplne v jaskyni Beiyun v provincii Hebei v Číne (L. Song), experimentom „oživenia“ zvetrávaním postihnutých sintrových útvarov v jaskyni Yaolin v provincii Zhejiang v Číne (L. Song, J. Yang, J. Lin, L. Wang, J. Yu, R. Zhang, M. Tang), turizmom v jaskyni Yaolin (L. Wang, J. Wang, L. Song), sprístupnením jaskyne Kartchner Caverns (Arizona) v USA (K. Travous), základnou charakteristikou a klasifikáciou sprístupnených jaskýň na Sardínii z hľadiska spôsobu prevádzkovania a otvorenia pre verejnosť (A. Floris), hydrogeologickým, geochemickým a biologickým výskumom, technickou štúdiou osvetlenia a klimatickým monitoringom jaskyne Grotta Grande del Vento v Taliansku (technická a vedecká komisia Konzorcía Frassasi), geologickou a environmentálnou charakteristikou jaskyne Grotta del Trullo v Taliansku (P. Lippolis, M. Menichetti), „divokým“ turizmom a environmentálnou výchovou v jaskyniach Grotte di Pastena, Falvaterra a Collepardo v Taliansku (A. Caré, D. Russo), geologickou a environmentálnou charakteristikou jaskyne Grotta di Monte Cucco v strednom Taliansku s dôrazom na stanovenie jej potenciálnej návštevnosti (M. Menichetti, F. Salvatore) a úvahou o energetickej bilancii v dynamických zaťažovaných jaskyniach (F. Oedl).

Väčšina referátov je publikovaných v anglickom jazyku, 7 referátov je uvedených iba v talianskom jazyku s anglickým abstraktom. V závere zborníka je zoznam účastníkov kongresu s ich adresami. Vytlačený je na kriedovom papieri formátu A4. Brožúrovú väzbu zvyrazňuje farebná obálka. Zborník podáva množstvo zaujímavých poznatkov z geovedného výskumu, monitoringu, ochrany a prevádzky sprístupnených jaskýň, pričom mnohé z nich možno využiť i v tunajších podmienkach.

Pavel Bella

Proceedings of International Symposium of Show Caves Protection and Restoration

Yaolin – Tonglu (Zhejiang, China) 2000,
168 strán

V dňoch 20. – 24. októbra 2000 sa v Tonglu (provincia Zhejiang, Čína) konalo medzinárodné sympóziu Ochrana a obnova sprístupnených jaskýň ako podujatie Medzinárodnej asociácie sprístupnených jaskýň (I. S. C. A.).

Účastníci sympózia prevzali už pred jeho otvorením zborník referátov, ktorý vyhotovili pomerne jednoduchým spôsobom – podľa obsahu zoradené kópie referátov (v podobe, ako ich zaslali jednotliví autori) zviazali do brožúry formátu A4. Kedže v zborníku chýba tiráž, predpokladáme, že jeho editorom je prof. Song Linhua, generálny sekretár organizačného výboru, ktorému boli referáty adresované.

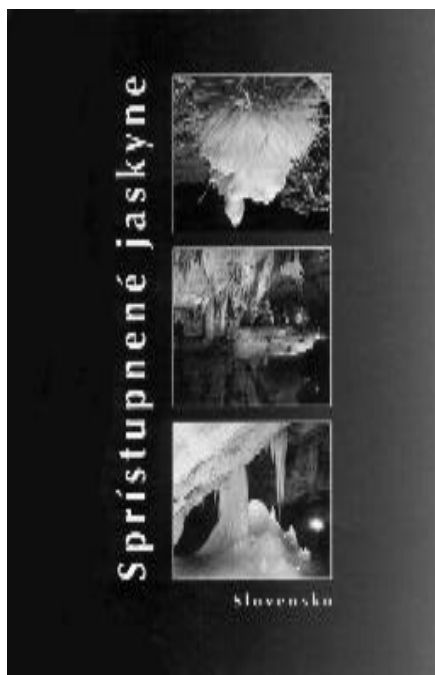
Zborník zahŕňa 17 referátov, avšak iba 5 referátov je od mimočínskych autorov. Prezentujú sa predbežné výsledky výskumu turistického využívania okolia jaskyne Longkong (Zhou Nianxing), poznatky z nových mikroklimatických pozorovaní v jaskyni Grotte di Is Zuddas na Sardínii (J. De Waele, F. Di Gregorio, A. Sulas, G. Sulas), prírodné hodnoty a problematika ochrany Ochtinskej aragonitovej jaskyne (P. Bella, J. Zelinka, M. Peško, P. Gažík), paleontologické hodnoty a zámery manažmentu jaskyne Naracoorte v Austrálii ako lokality svetového prírodného dedičstva (N. White), prvé výsledky speleoklimatického monitoringu v jaskyniach Grotte di Pastena a Grotte di Collepardo v Taliansku (A. Caré), problematika ochrany a využívania sprístupnených jaskýň v Číne (Song Linhua), sledovanie vplyvu návštevnosti na koncentráciu oxidu uhličitého a teplotu vzduchu v jaskyni Baiyun (Wei Xiaoning, Song Linhua, Liang Fuyuan), využívanie a rozvojový program jaskyne Wanhua (Ying Tao, Zhang Schicheng), problematika využívania jaskyne Yaolin (Tong Shuiping, Mao Guanzeng), odborný manažment jaskyne Yaolin na základe marketingovej štúdie (Wang Jun), výsledky speleologického výskumu a využívanie jaskyne Benxi (Shen Linmei, Zheng Wei, Zhang Jun), problematika rádioizotopového datovania stalagmitov a interpretácie chronológie ich vývoja (Sheng Lingmei, Zheng Wei, Zhang Jun), problematika optimálneho využívania zdrojov a prevencie geohazardov v krasových regiónoch Číny (Lu Yaoyu), environmentálne zmeny a ochranný manažment jaskyne Yaolin (Lin Junshu, Song Linhua), predbežné výsledky výskumu environmentálnych zmien v sprístupnených jaskyniach v horskej oblasti západne od Pekingu (Xie Yunqiu, Wong Jintao), význam vedeckej gescie ochrany sprístupnených jaskýň a komunikácie s návštevníkmi (J. P. Bartholeyns), analýza zámery rozvoja turizmu v regióne Tonglu (Wang Zhiyan).

Väčšina referátov je uverejnených v anglickom jazyku, jeden vo francúzskom jazyku. Niektoré referáty od čínskych autorov sú v čínskom i anglickom jazyku. Päť referátov je publikovaných iba v čínskom jazyku, čo nekorešponduje s medzinárodným charakterom sympózia. Hoci zborník prináša množstvo zaujímavých poznatkov z výskumu, monitorovania, ochrany a prevádzky sprístupnených jaskýň, jeho celkové hodnotenie ovplyvnila technická úroveň vydania, na ktorej sa menej pozitívne prejavujú časové dôvody (zostavenie zborníka v krátkom čase pred sympóziom) a možno i snaha o nižšie finančné náklady.

Pavel Bella

Slovensko Sprístupnené jaskyne

DTP štúdio Grafon,
Liptovský Mikuláš 2000, 64 strán

Po viac ako troch rokoch od vydania viacjazyčného knižného sprievodcu Slovensko – sprístupnené jaskyne vyšla táto potrebná knižka v novej, zatiaľ iba slovenskej a polskej verzii. Má vhodný formát, taký istý počet strán a približne rovnaký počet obrázkov i rozsah textu (pribudol zoznam literatúry). Oproti svojej predchodkyni vyniká najmä vysokou kvalitou tlače. Prínosom je i účelná dvojtlačová sadzba a celkové grafické riešenie knihy vrátane ilustrácií a obálky. O starostlivosti, ktorú autori venovali príprave reedície, svedčí aktualizovaný a doplnený text a pôsobivé nové fotografie jaskýň. Ich krása by vynikla ešte viac zväčšením viacerých menších obrázkov na úkor širokých okrajov strán. Pritom by sa azda dosiahlo aj vyváženejšie zobrazenie niektorých jaskýň (Belianskej, Dobšinskej ľadovej a Harmaneckej jaskyne). V prípadnom ďalšom, zvlášť cudzojazyčnom vydaní bude vhodné doplniť v mapke na zadnej strane obálky dôležité orientačné body – hlavné cestné tahy a veľké mestá.

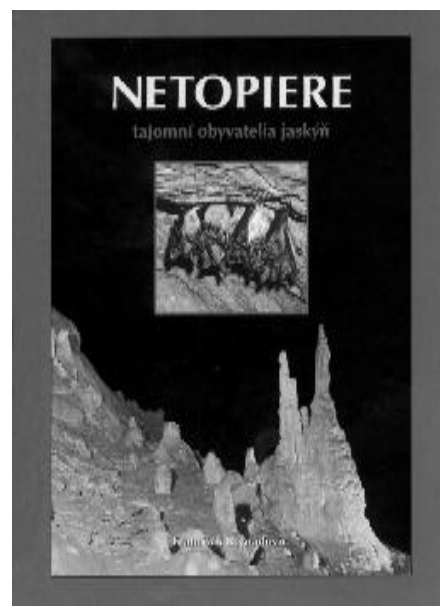
Nakoniec výslovím možno neskromné želanie. Ako človeka od fachu by ma potešilo, keby k tejto peknej a užitočnej knižke čoskoro pribudla jej väčšia a výpravnejšia knižná príbuzná – celofarebná obrazová publikácia o našich (sprístupnených) jaskyniach.

Bohuslav Kortman

František Bernadovič: Netopiere – tajomní obyvatelia jaskýň

Správa slovenských jaskýň,
Liptovský Mikuláš 2000, 120 strán

Správa slovenských jaskýň vydala v Knižnom centre v Žiline v rámci svojho programu druhojazyčnej ochrany živočíchov v sprístupnených jaskyniach na Slovensku publikáciu Netopiere – tajomní obyvatelia jaskýň. Publikácia, ktorá na seba upúta už svojou výraznou farebnou obálkou, je určená predovšetkým návštevníkom sprístupnených jaskýň. Okrem populárno-náučného textu a fotografií sú spustením aj vlastné pozorovania, skúsenosti a príhody, ktoré zažil sám autor publikácie ako

dobrovoľný jaskyniar či počas svojho pôsobenia vo funkcii správcu jaskyne Driny. Publikácia s rozsahom 120 strán je členená na úvod, 10 kapitol, podakovanie a literatúru. Doplnená je aj dvoma prílohami.

V prvej kapitole *Predstavenie netopierov* sa dozvieme niektoré základné údaje o netopieroch: ich postavenie a zaradenie do zoologického systému, základná charakteristika, rozšírenie, potravné nároky a vývoj dokladovaný paleontologickými nálezmi. Druhá kapitola *Človek a netopiere* podrobne predstavuje vývoj vzťahu človeka k netopierom od dávnej minulosti. Opisuje mnohé predsudky a poverby, ktoré, žiaľ, v niektorých ľudoch prežívajú až dodnes. Čitateľa isto zaujme aj časť Netopier ako symbol, doplnená o znaky jaskyniarskych ochranných organizácií, kde je netopier už tradične vďačným motívom. Nasledujú kapitoly *Zoológický systém našich netopierov* a *Vonkajšia morfológia netopiera*. V poradí piata kapitola *Charakteristiky a vyobrazenia* detailne predstavuje jednotlivé druhy našich netopierov a bude tak pravdepodobne miestom v knižke, ktoré budú čitatelia s hlbším záujmom o netopiere najčastejšie otvárať. Každý opis druhu je doplnený kresbami netopierov od Aristida Mošanského.

V kapitole *Kde žijú* autor zdôrazňuje významnosť zastúpenia krasu a jaskýň na Slovensku pre rozšírenie a výskyt netopierov. Podrobnejšie informácie získame o mikroklimatických podmienkach, ktoré sú rozhodujúce pre netopiere pri výbere vhodného zimoviska. Zaradené sú tu aj údaje o zimnom sčítaní netopierov na Slovensku, ktoré zabezpečuje Skupina pre ochranu netopierov, poznatky z ekológie a etológie netopierov na zimoviskách a zhodnotenie významnosti jednotlivých území z hľadiska počtu a kvality zimovísk. Časť hodnotiacu výskyt netopierov v jednotlivých verejnosti sprístupnených jaskyniach na Slovensku spolu s autentickými fotografiami netopierov z týchto lokalít určite ocenia aj chiropterológovia a profesionálni pracovníci ochrany prírody. Predstavuje zhrnutie doterajších poznatkov v tejto oblasti. Medzi najvýznamnejšie sprístupnené jaskyne z hľadiska výskytu netopierov patrí Jasovská jaskyňa so 17 druhmi netopierov a kolóniou podkovárov veľkých, Domicia s 11 druhmi netopierov a kolóniou podkovárov južných, Dobšinská ľadová jaskyňa s 12 druhmi netopierov a výskytom večernice severskej, netopiera fúzatého a netopiera Brandtovho a Harmanecká jaskyňa s 10 druhmi netopierov a kolóniou netopiera obyčajného. Kapitola sa končí časťami *Ludské obydľia* a *Iné miesta výskytu*, aby, ako sám autor hovorí: „aj návštevníci vedeli, že netopiere nežijú len v jaskyniach“.

Pomerne rozsiahla, v poradí siedma kapitola *Čo o nich vieme* podrobne oboznamuje čitateľa s echológiou netopierov, ich ďalšími obdivuhodnými schopnosťami, spôsobom lovu a ich potravou, rozmnožovaním a odchovom mláďat, zimným spánkom a údajmi získanými pomocou krúžkovania. Doplnia ju nasledujúca kapitola *Všeličo o netopieroch*, obsahujúca

zaujímavosti o netopieroch, upíroch, guáne, cintorínach netopierov a pod. Stručne je zhodnotený aj ich *Význam pre človeka*.

Poslednou kapitolou je *Ohrozenie a ochrana netopierov*. Autor v nej uvádza prehľad prirodzených nepriateľov netopierov, opisuje nepriaznivý vplyv chemizácie, výrubu starých búflavých stromov, uzatvárania vletových otvorov do úkrytov netopierov, časté vyrušovanie letných kolónií a zimujúcich netopierov a ďalšie faktory, ktoré majú priamy vplyv na pokles počtu netopierov. Nájde tu aj medzinárodné aspekty ochrany netopierov, kde asi najdôležitejšou informáciou je skutočnosť, že od roku 1998 je Slovensko členským štátom Dohody o ochrane netopierov v Európe. Časť Ochrana netopierov prináša praktické aktivity zamerané na ochranu netopierov. Po podakovaní a literatúre nasledujú dve prílohy s adresárom, predstavujúce organizácie pôsobiace v oblasti ochrany netopierov.

Škoda, že v publikácii chýba údaj o počte výtlačkov a rok vydania. Šťastnejšiu ruku by bolo treba aj pri výbere niektorých fotografií netopierov, ktoré z technickej stránky nedosahujú celkovú vysokú úroveň tejto veľmi kvalitne graficky upravenej publikácie.

Vytýčený cieľ autora F. Bernadoviča prispieť k zvýšeniu informovanosti a záujmu čitateľov o netopiere a ich ochranu sa však určite podarilo splniť. Mimoriadne cennou je skutočnosť, že publikácia z pera slovenského autora vychádza v dobe tvrdej konkurencie zahraničných prekladov. Dozista bude táto prvá slovenská populárno-náučná publikácia venovaná výhradne netopierom súčasťou knižnice každého vážnejšieho záujemcu o prírodu.

Roman Lehotský

L. Kaboš: Tajomná kráska ticha

MEDIA FILM, Praha 2000, 48 strán

Treba otvorene konštatovať, že obrazová publikácia o slovenských sprístupnených jaskyniach absentuje na našom trhu veľa rokov. Nehovoriac už o istom umeleckom stvárnení, tak, aby oslovila citlivú dušu milovníka prírodných krás. Pritom naše jaskyne poskytujú také možnosti ako v máloktovej krajine na svete.

Keď nás autor prezentovanej publikácie oslovil na vzájomnú spoluprácu, nakrútil farebný videofilm *Čarovný svet ticha*, ktorý sa doteraz úspešne komerčne využíva. Pri premiére svojou kvalitou presvedčil a odtiaľ bol len krôčik k fotografiám. Po vzájomnej dohode nasnímal časť prehliadkovej trasy Demänovskej jaskyne slobody s cieľom, že sa tieto zábery v budúcnosti istone využijú.

Vzájomné predstavy sa postupne zblížovali. Bolo to však náročné a najmä to dlho trvalo. Pri vyťaženosti autora i ostatných spolutvorcov je to pochopiteľné. Napokon sa obrazová publikácia o Demänovskej jaskyni slobody vydala. Úsilie, ktoré vynaložil Laco Kaboš, bolo

obdivuhodné. Domnievam sa, že zamestnanci Správy slovenských jaskýň mu boli vždy nápomocní a celému projektu pomohli.

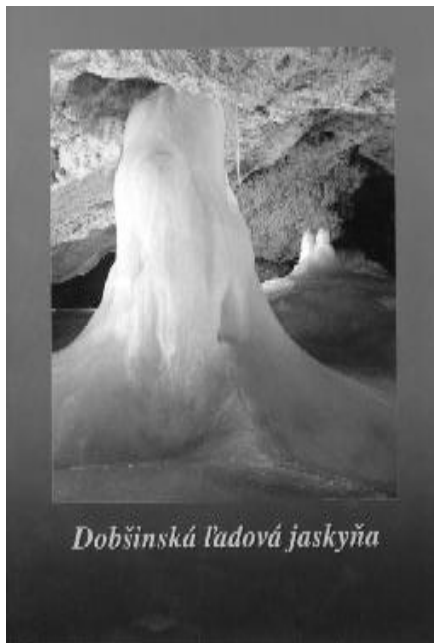
Keby nebola taká náročná doba, dalo by sa povedať, že vydanie tejto vkusnej publikácie je len pilotným projektom k menšej sérii obrazoviek. Na strane jednej je tu ochota pracovať na tvorbe, na druhej strane je rozhodujúci komerčný záujem, ktorý v slovenských pomeroch turizmu možno len ťažko predvídať. Publikácia istotne poteší „fajšmekrov“ i turistickú verejnosť. Veríme, že autor i zodpovední zástupcovia Správy slovenských jaskýň nepovedali posledné slovo.

Autor neporušil tradíciu a vsadil obrázky do tmavého pozadia. Snímky sú výtvarne čisté a profesionálne. Nepoužíva blesky, ale citlivo pracuje so stacionárnymi svetlami a filtrami. Samozrejmosťou sú kvalitné fotoaparáty i filmové materiály, no predovšetkým vysoká profesionalita pri koncepcii jednotlivých snímok. Pri skenovaní autor neľutoval hodiny trpezlivej práce a výbornou kvalitou sa prezentovali aj pražské tlačiarne Jiskra, s. r. o.

Jozef Hlaváč

Dobšinská ľadová jaskyňa

DTP štúdio GRAFON,
Liptovský Mikuláš 2000, 16 strán

Po vydaní publikácie *Ľadový klenot Európy* v roku 1995, ktorá sa aj s dotlačou pomerne rýchlo vypredala, zabezpečila Správa slovenských jaskýň vydanie novej prezentačnej brožúry o Dobšinskej ľadovej jaskyni. Vyšla v slovenskom, anglickom, nemeckom, poľskom a maďarskom jazyku (predchádzajúca brožúra vyšla iba v troch jazykových verziách).

Pri tvorbe tejto brožúry sa odstránili drobné nedostatky obsahu textovej časti publikácie z roku 1995. Poznanky, údaje a zaujímavosti o jaskyni sú aktualizované a doplnené o dôležité zmenky, ktoré dokumentujú odborný záujem o jaskyňu a aktivity s ňou spojené od 50. rokov minulého storočia. V odbornom-populárnom texte sa stručne charakterizujú základné poznatky o jaskyni. Píše sa o polohe a okolí jaskyne, morfológii a genéze jaskyne, jej zaľadení, jaskynnej faune a histórii. Nechýba ani stručný prehľad literatúry. Autormi textu sú P. Bella a M. Lalkovič.

Pred textovú časť je zaradený upravený plán jaskyne, ktorý nielen samostatne, ale aj v celkovej podobe nadväzuje a doplnia textovú časť. Je súčasťou obrazovej časti brožúry, v ktorej je okrem titulnej strany zaradených 13 farebných fotografií z objektu M. Eliáša.

O farebne citlivo ladenú svetlomodrú podtlač brožúry, pútavo zvládnutú obálku, ako aj o celú, z môjho pohľadu kvalitnú grafickú úpravu sa pričínila S. Ortutayová.

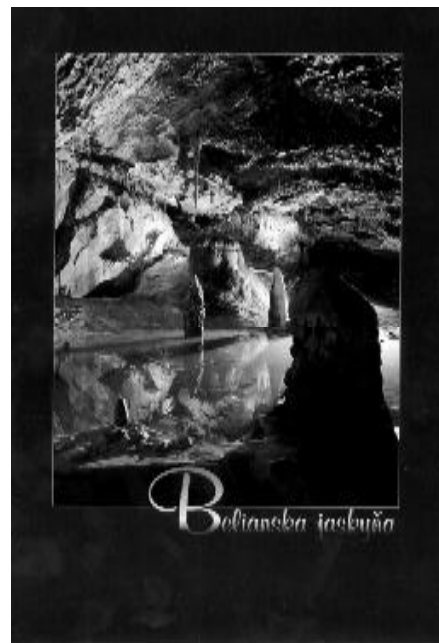
Brožúra, ktorá vyšla v celkovom náklade 5000 kusov, je určená najmä pre širokú verejnosť a rozširuje ponuku predajných artiklov pri jaskyni. Kvalitná tlač na kriedovom papieri spolu s výstižným textom a vyváženou grafikou celkove dávajú publikácii vysokú úroveň. Predpokladám, že bude vhodným prezentačným titulom tejto unikátnej jaskyne nielen doma, ale aj v zahraničí.

Po vydaní brožúry bola Dobšinská ľadová jaskyňa zaradená do zoznamu svetového prírodného dedičstva. Informácia o tejto významnej skutočnosti určite nebude chýbať v jej dotlačí, ktorú možno vzhľadom na záujem verejnosti a návštevnosť jaskyne očakávať v už blízkom období.

Ján Zelinka

Belianska jaskyňa

DTP štúdio GRAFON,
Liptovský Mikuláš 2000, 16 strán

Ďalšia zo série prezentačných brožúr vydaných Správou slovenských jaskýň je venovaná Národnej prírodnej pamiatke Belianska jaskyňa.

Autor úvodných kapitol textu P. Bella stručne opisuje polohu a okolie jaskyne, jej morfológiu a genézu, sintrovú výplň, klimatické pomery a jaskynnú faunu. História je venovaná takmer polovica textu, ktorého autorom je M. Lalkovič. Podrobne opisuje udalosti súvisiace s postupným objavovaním a sprístupňovaním jaskyne až po súčasnosť. V závere textovej časti je uvedený zoznam literatúry.

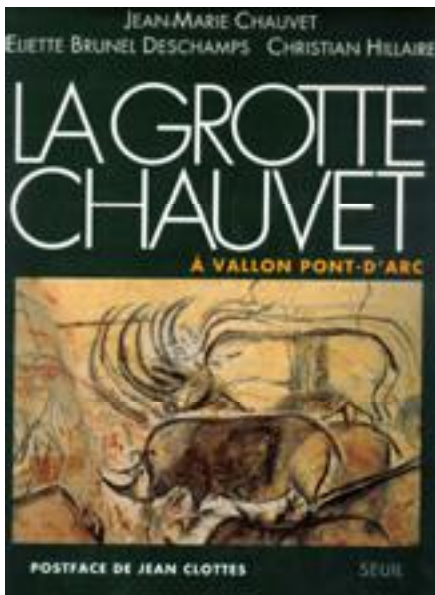
Jednu stranu publikácie zaberá schematická mapa jaskyne s vyznačením priestorov jaskyne a prehliadkovej trasy. Prevažnú časť brožúry tvorí 16 farebných fotografií M. Eliáša v grafickej úprave S. Ortutayovej. Textová časť a mapa sú umiestnené v strede, fotografie v úvode a závere brožúry, čo bolo výhodné z hľadiska tlače textovej časti vo viacerých cudzích jazykoch.

Brožúra vyšla v piatich jazykových mutáciách (slovenčina, angličtina, nemčina, poľština a maďarčina) v celkovom náklade 5000 kusov. Určená je pre širokú verejnosť, najmä pre návštevníkov Belianskej jaskyne ako predajný artikel. Môže poslúžiť aj ako vhodný propagačný materiál, v ktorom sú uvedené základné poznatky o prírodných hodnotách a histórii tejto druhej najnavštevovanejšej sprístupnenej jaskyni na Slovensku.

Matúš Peško

**Jean-Marie Chauvet –
Eliette Brunel Deschamps –
Christian Hillaire:
La Grotte Chauvet à Vallon-
Pont-D'Arc**

Editions du Seuil, Paris 1995, 120 strán

Dňa 18. 12. 1994 na úpäť vysokej skalnej steny kaňonu Les Gorges de l'Ardeche vo Francúzsku prenikli traja speleológovia do širokej podzemnej chodby, v ktorej ich čelové lampy sotva osvietili jaskynnú výzdobu. V tej chvíli ešte nevedeli, že práve objavili jednu z najvýznamnejších svetových jaskýň s prehistorickými kresbami a rytinami, neporušenú tisíce rokov.

Postupne sa v lúčoch svetla vynárali z tmy okrové kresby mamutov, levov, nosorožcov, medvedov, koní a ďalších zvierat. Jedna lebka medveda je uložená na kamennom bloku v strede siene, okolo sú desiatky a stovky ďalších kostí, ktoré sa nachádzajú aj v iných

priestoroch jaskyne. Jaskyňa, ktorá dosahuje dĺžku 490 m, je pomenovaná podľa J. M. Chauveta, jedného z jej objaviteľov.

Už 4 mesiace po objave jaskyne vyšla v Paríži prezentačná a populárno-náučná publikácia, ktorá ponúka rozprávanie i pocity objaviteľov a dovoľuje čitateľom – ktorí jaskyňu nikdy neuvidia (s jej sprístupnením sa z dôvodu ochrany a zachovania unikátnych prehistorických hodnôt neuvažuje) – čiastočne prežiť emócie pri objave a spoznávaní tohto neobyčajného podzemného sveta.

V knihe je zhromaždených viac ako 90 unikátnych farebných fotografií, ktoré viac-menej obleteli celý svet. Odhalujú sieň po sieni, kresbu po kresbe a neuveriteľné majstrovstvo prehistorického človeka. Z obsahového hľadiska sa publikácia člení na dve hlavné kapitoly. Prvá kapitola je zameraná na objav, prvotný prieskum a dokumentáciu jaskyne, druhá na problematiku výskumu a odborného zhodnotenia významu jaskynných maľieb. Predajná cena kvalitne zostavenej a vytlačenej knihy je 199 FFR.

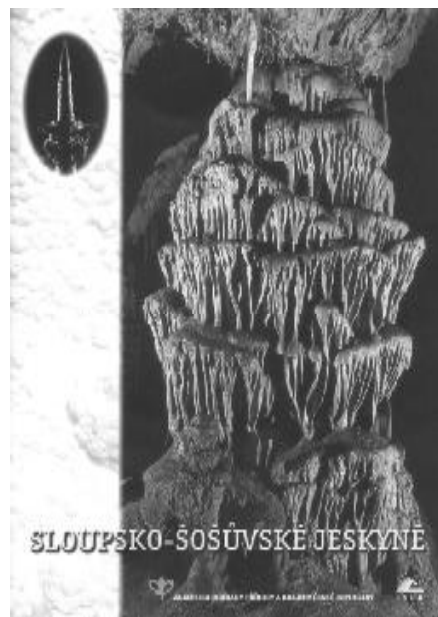
Dušan Mičuch

Sloupsko-šošůvské jaskyně

INVENCE, DTP studio,
Pardubice 2000, 24 strán

Agentúra ochrany prírody a krajiny Českej republiky, Správa jaskýň Moravského krasu v Blansku vydala v roku 2000 veľmi zaujímavú brožúru prezentujúcu prírodné hodnoty a bohatú históriu Sloupsko-šošůvských jaskýň, ktoré sú sprístupnené už od roku 1881. Jej zostavovateľom a autorom väčšiny súčasných fotografií je RNDr. Petr Zajíček, ktorý využil niekoľkoročné skúsenosti pracovníka tejto organizácie. Veľmi pútavé grafické riešenie publikácie s množstvom faktografického materiálu spracovalo DTP studio Ing. Simona Formanová z Pardubic. Výsledný efekt svedčí o správnosti výberu vydavateľa.

Publikácia je členená na niekoľko tematických častí. V úvode sa podávajú základné informácie o Moravskom krase a vlastných jaskyniach. Nasleduje opis geologického vývoja oblasti, ktorého súčasťou je aj geologická mapa a stratigrafická tabuľka. Nadväzuje stručná charakteristika vývoja jaskyne doplnená prehľadným blokdiagramom poloslepého údolia Sloupského potoka. Ďalšia časť je venovaná bohatej sintrovej výzdobe so stručným vysvetlením jej vzniku. Podrobný sprievodca prehľadkovou trasou je doplnený nielen novými zá-

bermi z jaskyne, ale aj dobovou fotografiou v konca 19. storočia. V strede brožúry je zaradená mapa jaskyne s vyznačenou a opísanou prehľadkovou trasou. Navyše je vhodne ilustrovaná malými fotografiami z príslušných častí jaskýň. Dopĺňa ju schematický profil jaskynného systému. Sloupsko-šošůvské jaskyne sú významnou paleontologickou a archeologickou lokalitou. Jaskyňa Kúlňa patrí medzi najvýznamnejšie archeologické lokality na svete. Touto problematikou, ako aj bohatou históriou sa zaoberajú nasledujúce časti publikácie, ktoré sú takisto vhodne ilustrované dobovými kresbami a fotografiami. V závere sa zdôrazňuje ochrana jaskýň, poukazuje sa na ich speleologický a prírodovedný výskum, biospeleologické hodnoty a súčasné využitie.

Publikácia je kvalitne vytlačaná na kriedovom papieri. Obsahová stránka, bohatý ilustračný a fotografický materiál i výborné grafické spracovanie určujú jej veľmi dobrú celkovú úroveň. Verím, že publikácia sa už stala žiadaným prezentačným titulom nielen u návštevníkov jaskyne, ale aj u širšej odbornej i laickej verejnosti. Jediné, čo azda možno vytknúť, je, že chýba aspoň stručné „summary“ v cudzích jazykoch.

Ján Zelinka

JUBILANT ING. ANTON LUCINKIEWICZ

Takmer poldruha roka trvalo nestabilné obdobie persóny riaditeľa Správy slovenských jaskýň. Situácia sa vyriešila 1. marca 1975, keď do funkcie nastúpil náš jubilant Ing. Anton Lucinkiewicz. Svojím pôsobením v ďalších rokoch stabilizoval pomery v organizácii a výraznou mierou prispel k rozvoju jaskyniarstva na Slovensku.

S jeho podporou a porozumením sa rozvíjala vedecko-výskumná činnosť, stabilizovala sa prevádzka sprístupnených jaskýň, postavili sa tri nové vstupné areály pri Ochtinskej aragonitovej jaskyni, Demänovskej ladovej jaskyni a jaskyni Domicia, rekonštruovali sa prehľadkové trasy a elektroinštalácie v niektorých jaskyniach. Aj jubilantovým pričinením sa zaznamenal rozvoj vtedajšieho Múzea slovenského krasu, neobyčajne priaznivé podmienky spoluvytváral na činnosť dobrovoľného jaskyniarstva v Slovenskej speleologickej spoločnosti.

Po administratívnom rozhodnutí o vzniku Ústredia štátnej ochrany prírody roku 1981, kam sa začlenila aj Správa slovenských jaskýň, nasledovalo zložitá obdobie. Z postu funkcie riaditeľa novej organizácie neraz riešil neľahké úlohy medzi záujmami a potrebami sprístupnených jaskýň a veľkoprošných chránených území.

Asi najzložitejšie životné obdobie prežil na začiatku deväťdesiatych rokov, keď sa rozpadol ÚŠOP a opätovne vznikli samostatné subjekty, vrátane obnovenej Správy slovenských jaskýň.

Jubilant zotrval v ochrane prírody do roku 1992. Po krátkej pauze sa roku 1993 vrátil pracovať na svoju „alma mater“. Ako odborný pracovník úseku ochrany sa venoval uplatneniu speleoterapie v zmenených podmienkach, environmentálnej výchove návštevníkov sprístupnených jaskýň, publikačnej činnosti a iným odborným aktivitám.

Ing. Lucinkiewicz bol účastníkom vícerých svetových a európskych jaskyniarskych kongresov a podujatí. Skúsenosti zo zahraničných ciest uplatňoval v domácich podmienkach. Za svoje zásluhy o rozvoj jaskyniarstva bol ocenený striebornou medailou Slovenskej speleologickej spoločnosti a pri príležitosti 30. výročia Správy slovenských jaskýň roku 1999 pamätnou medailou.

Jubilant sa narodil 9. septembra 1940 v Bratislave. Detstvo prežil vo Vysokých Tatrách. Absolvoval Priemyselnú školu geologickú a banícku v Spišskej Novej Vsi a roku 1965 promoval na Vysoké škole technickej, baníckej fakulte v Košiciach. Prax geológa vykonával na Ústave stavebnej geológie v Žiline a neskôr ako

